

Rådets småskriftserie nr.1/2003

Sociale ydelser set i et fattigdoms- perspektiv

www.udsatte.dk

Udgivet af Rådet for Socialt Udsatte

København nov. 2003.

ISBN:87-7546-222-2

Omslag: Splint, www.splint-grafisk.dk

Indholdsfortegnelse:

Forord	side 4
Indledning	side 5
Rådets bemærkninger til levevilkårene	side 6
Tværgående problemstillinger	side 11
Konklusion og forslag	side 13

Bilag : CASA's notat: Sammenligninger af sociale ydelser

Forord.

Regeringen har det seneste 1 ½ år har gennemført en række ændringer af de sociale kontantydelse. Der er sket forbedringer på førtidspensionsområdet, mens kontanthjælp og introduktionsydelse er blevet nedsat.

Da kun få blandt de socialt udsatte, som er Rådets målgruppe, har en almindelig arbejdsindkomst er sociale ydelser er den vigtigste del af forsørgelsesgrundlaget. Derfor er størrelsen af de sociale kontantydelse og udviklingen heri af afgørende betydning for de udsatte grupperes vilkår.

Rådet har derfor fundet det vigtigt at få belyst de socialt udsatte grupperes økonomiske vilkår. Rådet har bedt analysecentret CASA om at undersøge de sociale kontantydelse til forskellige familietyper.

Resultatet af denne undersøgelse foreligger nu i form af bilaget ”Sammenligninger af sociale ydelser”, som også kan findes på Rådets hjemmeside.

Det indledende afsnit indeholder Rådets konklusioner på grundlag af CASA's undersøgelse.

Dette småskrift er det første i en række af småskrifter, som Rådet vil udsende med dokumentation om forhold og problemstillinger, der er centrale temaer i forhold til de udsatte grupper. Det er Rådets håb, at småskriftserien kan bidrage til at skabe et bedre vidensgrundlag for debatten om, hvor og hvordan der bør ske en styrket indsats i forhold til de socialt udsatte grupper.

Med venlig hilsen

Preben Brandt
Formand for Rådet for Socialt Udsatte

Rådets kommentarer og konklusioner på grundlag af CASA's undersøgelse.

Indledning.

Rådet har med tilfredshed noteret sig, at der politisk er truffet beslutning om en række forbedringer af indsatsen for de socialt udsatte grupper, når det gælder serviceydelser og botilbud, f.eks. behandlingsgarantien for stofmisbrugere og beslutningen om også at stille mod en alkoholbehandlingssikring, flere botilbud osv. Men de udsatte grupper vilkår må ses i et helhedsperspektiv hvori også må indgå, hvad de socialt udsatte har at leve af, hvilket i høj grad vil sige, om de sociale kontantydelse giver mulighed for et rimeligt levestandard.

Da der ikke findes en vedtaget fælles målestok herfor i form af en fattigdomsgrænse, har Rådet i stedet bedt CASA om at sammenligne de sociale ydelser med alle foreliggende mål for et rimeligt levestandard.

Som målestok for størrelsen af ydelserne har CASA som det fremgår af undersøgelsen bl.a. benyttet EU's fattigdomsgrænser som udgør henholdsvis

- 50 pct. af den disponible medianindkomst
- 60 pct. af den disponible medianindkomst

og som måles i forhold til den faktiske disponible indkomst.

Desuden sammenlignes rådighedsbeløbet efter at boligudgift og evt. daginstitution er betalt med følgende budgetter:

- forbrugerinformations standardhusholdningsbudget (for en enlig 7075kr.)
- det tilsvarende discountbudget, som er beregnet ved at medtage de samme poster som i standardbudgettet, men indkøbt i discountbutikker (for en enlig 6150 kr.)
- et basislevestandard udregnet af CASA. Dette basislevestandard er beregnet ud fra standardbudgettet, men excl. udgifter til fritidsinteresser, varige forbrugsgoder eller reparation af disse, tobak telefon eller tv.(for en enlig 3690 kr.)

CASA har lavet udregninger for de fleste sociale kontantydelse. Det skal understreges, at eksemplerne bygger på personer, som alene har deres indkomst fra den pågældende sociale ydelse.

Desuden er der til sammenligning medtaget beregninger vedr. en almindelig LO-arbejder og lavtlønsområdet. Beregningerne er foretaget for forskellige familietyper.

Hvor mange mennesker drejer det sig om?

Da definitionen af de socialt udsatte er lidt flydende, er det vanskeligt præcist at opgøre hvor mange der skal medregnes. Men Rådet skønner, at

der er tale om ca 65.000 voksne plus deres hjemmeboende børn i alt op mod 75.000 mennesker eller knap 1,5 pct. af befolkningen.

Da omkring 2/3 af de socialt udsatte bor alene, er eksemplerne med enlige af særlig interesse. Kun omkring 10 pct. har børn boende hos sig.

Yderligere skal det fremhæves, at næsten 50 pct. af de udsatte grupper har mindreårige børn, som de ikke bor sammen med.

Rådet skønner, at de socialt udsattes fordeler sig som følger på forskellige former for indkomstgrundlag:

Tabel 1 Indkomstgrundlag

<i>Indkomststart</i>	<i>Pct.</i>
Dagpenge	10
Kontanthjælp	35
Førtidspension	40
lønnet arbejde	10
Andet	5
I alt	100

Tabellen viser, at de vigtigste ydelser er førtidspension og kontanthjælp. Omkring 10 pct. skønnes at modtage dagpenge, omkring 40 pct. førtidspension og 35 pct. kontanthjælp, 10 pct. har lønindtægter, mens de sidste 5 pct. får andre ydelser som folkepension, introduktionsydelse eller andet. Da den gennemsnitlige levealder er væsentlig lavere blandt de udsatte grupper end blandt den øvrige befolkning, får kun et mindre antal folkepension. Ligeledes får indtil nu kun et mindre antal introduktionsydelse, der i størrelse svarer til starthjælp. Endnu får stort set ingen starthjælp.

Rådets bemærkninger til levevilkårene.

De absolut dårligst stillede.

I tabel 2 og de følgende tabeller 3 og 4 er forskellige husstande stillet op i rækkefølge rangordnet efter det beløb, der er til rådighed pr. person. I denne forbindelse er der taget højde for, at der er stordriftsfordele ved at være flere i husstanden.

En del af de socialt udsatte har så lave indkomster, at de ligger under alle de foreliggende kriterier dvs. såvel EU's fattigdomsgrænser, som Forbrugerinformations standard og discountbudget samt CASA's basisleveniveau.

I denne gruppe falder de enlige kontanthjælpsmodtagere under 25 år, som ikke har børn, og som har fået hjælp i mere end 6 måneder (efter modtagelsen af et aktiveringstilbud). Det kan f.eks. handle om den unge sindslidende, for hvem det endnu ikke har kunnet konstateres om en betydelig nedsættelse af arbejdsevnen er varig.

Den unge får således en ydelse, som kun giver mulighed for at købe, hvad der svarer til 47 pct. af, hvad det koster at opretholde et basisleveniveau; eller med andet ord, der mangler over halvdelen af penge, der skal til for

bare at leve på et basisniveau. Målt i forhold til discountbudgettet, som er større en basisleveniveau udgør kontanthjælpen relativt set en endnu mindre del, nemlig kun 28 pct.

Tabel 2. De dårligst stillede – rangordnet efter det beløb, der er til rådighed pr. medlem af husstanden.

<i>Husstand og arten af indkomst</i>	<i>rådighedsbeløb i pct. af discountbudget</i>	<i>Rådighedsbeløb i pct. af basisleveniveau</i>
enlige under 25 år på kontanthjælp	28	47
par på starthjælp, uden børn	36	56
enlige på starthjælp, uden børn	37	61
par på starthjælp, med 1 barn	50	75

Pr. 1. juli 2003 blev ydelsen til unge under 25 år nedsat til SU-niveau. Begrundelsen herfor var at fjerne et påstået økonomisk incitament til at vælge ikke at tage en uddannelse. Men det er en hel misvisende sammenligning, da det er muligt at have indtægter ved side af SU uden modregning, og der desuden for de studerende er mulighed for at tage lån i forventningen om en større fremtidig indkomst.

Der findes i lov aktiv socialpolitik en dispensationsbestemmelse om, at der til unge, som hverken er i stand til at tage en SU-berettigende uddannelse, eller er berettiget til revalidering eller i er i stand til at arbejde efter en konkret vurdering kan ydes en behovsafhængig hjælp. Beskæftigelsesministeriet har skønnet, at den lave ydelse til unge vil berøre 4000, hvoraf man skønner, at 500 vil få en behovsbestemt ydelse.

Efter Rådet vurdering er denne bestemmelse ikke tilstrækkelig til at sikre gruppen af udsatte unge.

Desuden omfatter gruppen af dårligst stillede de stadig relativt få blandt de socialt udsatte som modtager introduktionsydelse som enlige uden børn, par uden børn og par med et barn.

Da rådighedsbeløbet ligger under basisleveniveauet er der overhovedet ikke midler til at afholde følgende typer udgifter : tobak, fornøjelser fritidsinteresser, kontingenter ved medlemskab af f.eks. idrætsklub aftenskole, udgift til ferie, reparationer eller anskaffelser af varige forbrugsgoder eller udgifter til indbo- ulykkes og ansvarsforsikring, TV-licens eller telefon..

Men endnu mere alvorligt er det, at konsekvenserne af et så lavt leveniveau er

- at der mangler tilstrækkelige økonomiske midler til at sikre nødvendig beklædning, fodtøj og ordentlig nærende og sund mad og lignende, som er nødvendigt for at kunne opretholde helbredet.

Konsekvenserne af så sårbar en økonomi er, at selv den mindste uforudsete udgift vælter budgettet og gør den daglige tilværelse til en kamp om at

overleve; en situation der ofte er forbundet med gæld til mange sider herunder huslejerestancer m.v.

Da de udsatte i forvejen ofte kæmper med store problemer på mange andre fronter f.eks. dårligt helbred, psykiske problemer, et misbrug kan en så dårlige økonomi derfor blive dråben, der får bægere til at flyde over, og som kan medføre, at den udsatte ender som hjemløs og en eventuel familie bliver opløst.

Denne gruppe vil Rådet vurdere som akut truede mennesker i en urimelig økonomisk situation

Husstande som ligger under EU's fattigdomsgrænser og under Forbrugerinformations discountbudget, men over CASA's basislevniveau.

Som det fremgår af tabel 3 har enlige kontanthjælpsmodtagere over 25 år lidt flere midler til rådighed og ligger derfor over CASA's basisbudget, men stadig markant lavere end Forbrugerinformations discountbudget. Men som det fremgår af bilaget ligger hjælpen over EU's 50 pct. fattigdomsgrænse og på niveau med 60 pct. grænsen.

I denne gruppe falder også par på kontanthjælp uden børn og par på kontanthjælp med børn. Disse ligger imidlertid over EU's fattigdomsgrænser.

For par er både angivet hjælpen de første 6 måneder (uden loft) og hjælpen ud over 6 måneder (med loft), et loft over den samlede størrelse af hjælpen, som får virkning fra 1. januar 2004.

Tabel 3 Mellemsgruppen - rangordnet efter det beløb, der er til rådighed pr. medlem af husstanden.

<i>husstand og art af indkomst</i>	<i>rådighedsbeløb i pct. af discountbudget</i>	<i>rådighedsbeløb i pct. af basislevniveau</i>
par på kontanthjælp med loft, uden børn	68	106
par folkepension	71	111
par på kontanthjælp uden loft, uden børn	72	113
enlige over 25 år på kontanthjælp	77	129
par på kontanthjælp med loft, med 1 barn	78	116
par på kontanthjælp uden loft, med 1 barn	80	118
par på førtidspension, med 1 barn	80	119
enlig folkepension	83	138
enlig på starthjælp med 1 barn	86	131
par på dagpenge, med 1 barn	87	129
par ny førtidspension, uden børn	94	146
enlig dagpenge	95	158
enlig ny førtidspension	95	158

Også enlige modtagere af introduktionsydelse med et barn er i samme økonomiske situation.

I samme kategori falder enlige folkepensionister og gifte folkepensionister uden anden indkomst end folkepensionen og uden formue. Men disse ligger dog langt tættere på discountbudgettet. Men de enlige folkepensionister ligger over EU's fattigdomsgrænser, mens par ligger lige omkring EU' fattigdomsgrænse målt som 60 pct. af medianindkomsten.

Reglerne om supplerende indtægter og formue.

Ved sammenligninger på tværs mellem indkomstoverførslerne er det vigtigt at være opmærksom på, at alle indtægter og evt. formue som hovedregel modregnes fuldt ud i kontanthjælp og introduktionsydelse og starthjælp, mens dagpengemodtagere og pensionister i et vist omfang kan have indtægter og formue uden at der sker modregning. De beregnede levestandarder er derfor også det reelle levestandardniveau for modtagere af kontanthjælp og introduktionsydelse, mens de angiver et minimumsniveau for dagpengemodtagere og pensionister.

Ved beregningerne er virkningerne af ældrechecken, som er udbetalt for 2003, og som det netop nu er vedtaget også skal gælde for 2004, ikke medregnet. Virkningerne af de særlige supplerende støtteordninger til ældre i form af personlige tillæg, gunstigere regler for boligstøtte, særlige rabatorordninger m.v. er heller ikke medtaget. Som det fremgår af den for nyligt udsendte rapport ”*De ældres indkomster*” er det kun en meget lille del af de ældre, som kun har folkepensionen at leve af, og som heller ikke har formue ved siden af. Men de få over 65-årige blandt Rådets målgrupper vil være blandt de, som ikke har andre indtægter eller formue. Deres økonomiske situation vil derfor kunne være vanskelig.

Førtidspension og dagpenge giver mulighed for et noget større rådighedsbeløb, så de grupper af dagpenge- og førtidspensionsmodtagere, som i øvrigt falder i denne gruppe, har rådighedsbeløb som ligger relativt tæt på discountbudgettet

Konsekvenser for det daglige liv.

For alle de, der ikke har midler til et discountbudget er det - afhængigt af størrelsen af husstandens konkrete rådighedsbeløb være vanskeligt og kun delvist muligt at få råd til de udgifter, der er forbundet med:

- at udvikle og opretholde et socialt netværk (invitere gæster, give gaver, holde børnefødselsdag, deltage i fælles aktiviteter som udflugter, biograf, opretholde medlemskab af foreninger)
- at være en aktiv deltager i det demokratiske liv (holde avis, TV-licens, internetforbindelse, computer, købe bøger og blade, deltage i græsrodsarbejde og politisk arbejde)
- at være aktivt arbejdssøgende

Det skønnes, at over halvdelen af de socialt udsatte befinder sig i denne gruppe, svarende til omkring 30.000 personer. Efter Rådets vurdering er der tale om en overordentlig sårbar økonomi, som dog uden at true eksistensen

afskærer disse fra at fastholde et normalt socialt netværk og deltage i samfundets almindelige liv. Med så stram en økonomi udsættes særligt børnene i familierne for en stor belastning.

Selv mindre uforudsete udgifter kan bringe husstanden i vanskeligheder og resultere i gældspådragelse, som kan fastlåse husstandens økonomi. Dette er i øvrigt et spørgsmål som Rådet vil vende tilbage til, når rapporten fra Regeringens Forenklingsudvalg om gældsinddrivelse foreligger.

Husstande med flere midler til rådighed end Forbrugerinformations discountbudget.

På grundlag af undersøgelsen kan det konkluderes, at de enlige socialt udsatte som er så heldige at have fået en førtidspension efter de nye regler om førtidspension eller får dagpenge har en økonomi, der ligger over EU's fattigdomsgrænser og over forbrugerinformations discountbudget. Det gælder både de uden børn og dem med 1 barn. Dog ligger rådighedsbeløbet for en enig uden børn lidt under discountbudgettet, men i øvrigt ligger såvel disponibel indkomst og rådighedsbeløb over de anførte grænsebeløb bortset fra standardbudgettet. De, der har fået tildelt en førtidspension før 1. januar 2003 vil være stillet nogenlunde lige så godt, hvis de har fået højeste førtidspension, mens de, der har fået tildelt de øvrige pensionstyper: mellemste, forhøjet eller almindelig førtidspension, får et lavere beløb).

Tabel 4. De "bedst stillede" - rangordnet efter det beløb, der er til rådighed pr. medlem af husstanden.

<i>husstand og arten af indkomst</i>	<i>rådighedsbeløb i pct. af discountbudget</i>	<i>rådighedsbeløb i pct. af basisleveniveau</i>
par uden børn, dagpenge	103	161
enlig på dagpenge, med et barn	111	170
enlig på ny førtidspension, med 1 barn	111	170
enlig på kontanthjælp, med 1 barn	112	171

Enlige på kontanthjælp med 1 barn falder i samme kategori og har ligeledes mere til rådighed end svarende til Forbrugerinformations discountbudget.

I de fleste tilfælde ligger de ovennævnte husstande også over EU's fattigdomsgrænser

Ingen overførselsindkomst giver plads til Forbrugerinformations standardbudget

For alle på overførselsindkomst gælder at de må leve på et budget som er mindre end Forbrugerinformations standardbudget. Til gengæld vil husstande hvor alle voksne er på arbejdsmarkedet have en del mere til rådighed end svarende til standardbudgettet. Det gælder også lavtlønnede.

Tværgående problemstillinger

Eventuelle andre normer for, hvor meget en husstand skal have til rådighed.

Af f.eks. lov om inddrivelse af underholdsbidrag fremgår det at indeholdelse er begrænset således, at der overlades skyldneren det nødvendige til eget og familiens underhold. (som formentligt er afledt af grundlovens § 75 stk.2) Dette tolker Højesteret i en dom fra 1999 således, at der kun kan ske indeholdelse, hvis den pågældende har et væsentligt større rådighedsbeløb end kontanthjælpsmodtagere i almindelighed. Dette betyder, at normen er det rådighedsbeløb, der er tilbage for en kontanthjælpsmodtager i almindelighed.

Det fremgår ikke heraf hvilke faste udgifter, der skal fratrækkes før man når ned på rådighedsbeløbet.

Det er uklart om Højesteret her har taget udgangspunkt i, at Folketinget med fastlæggelse af niveauet for kontanthjælpen har lagt en norm for det nødvendige levestandard eller om Højesteret har foretaget en materiel vurdering af niveauet for kontanthjælpen. Med introduktionen af nye lavere ydelser er det derfor vanskeligt at tolke om kontanthjælpen fortsat er målestokken, eller om der nu skal anvendes et lavere mål for det nødvendige levestandard.

I øvrigt svinger inddrivelsespraksis fra lovområde til lovområde ligesom reglerne i almindelighed foreskriver, at der skal foretages et konkret skøn. Derfor er det vanskeligt at finde frem til en norm for levestandarden af denne vej

Mulighed for hjælp i særlige tilfælde.

Ovenfor er beskrevet de levestandarder som er resultatet af de faste takster for de forskellige ydelser inkl. særlig støtte til boligudgifter og boligstøtte og boligsikring. Men herudover er der mulighed for at yde støtte til enkeltudgifter for personer på kontanthjælp, introduktionsydelse og starthjælp. Det forudsætter, at der er tale om rimeligt begrundede enkeltudgifter, og normalt er det et krav, at det skal være udgifter som ikke har kunnet forudses. Denne bestemmelse kan derfor ikke bruges til at løse de daglige økonomiske problemer, som de lave ydelser giver anledning til. At kommunernes så i praksis i stor udstrækning synes at gøre brug af denne bestemmelse løser ikke problemet og skaber en ydmygende og usikker situation for modtagerne.

De økonomiske incitamenter til at komme i arbejde.

Generelt er der store økonomiske incitamenter til at komme i arbejde. I denne forbindelse er der set væk fra pensionerne, fordi det i almindelighed af gode grunde er uden mening at udregne økonomiske incitamenter til at komme i arbejde

Målt i forhold til størrelsen af rådighedsbeløbet findes det største incitament i forhold til enlige unge under 25 år på kontanthjælp. De vil selv i forhold til et lavtlønnsjob kunne få et rådighedsbeløb som 350 pct. større. Næsten

samme gevinst vil der være for en enlige, der modtager starthjælp. Det mindste incitament findes for enlige dagpengemodtagere med et barn. Her vokser rådighedsbeløbet med 19 ved at få et lavtlønsjob. I forhold til en af de hyppigst forekommende husstande blandt de udsatte, nemlig den enlige over 25 år på kontanthjælp er der en gevinst på 68 pct. i rådighedsbeløbet ved at få et lavtlønsjob.

De ydelser, som er blevet sat ned i løbet af det seneste års tid, er imidlertid de ydelser, som i forvejen gav de største økonomiske incitament til at komme i arbejde.

De lave ydelser til de ikke-arbejdsmarkedspare er en straf og ikke et incitament.

Som beskrevet i Rådets årsrapport er det kun en mindre del af de socialt udsatte, som kan forventes at være arbejdsmarkedspare. En del af disse får pensioner. Men en anden betydelig del er ude af stand til at arbejde her og nu på grund af en sindslidelse, et misbrug eller en i øvrigt meget belastende social situation, f.eks. hjemløshed. De kan imidlertid ikke få førtidspension, fordi arbejdsevnenedsættelsen ikke er varig. Nogle af disse vil senere få tildelt en førtidspension, mens andre i en længere periode vil få kontanthjælp, mens de gennemgår et eller flere behandlingsforløb. Andre vil vente på at komme i behandling, da der endnu ikke er f.eks. en behandlingsgaranti for alkoholmisbrugere. Skønsmæssigt udgør denne gruppe omkring 20.000 personer.

For disse ikke-arbejdsmarkedspare virker nedsættelsen af ydelserne og indførelse af loft over hjælpen, som er gennemført i forbindelse med arbejdsmarksreformen "Flere i arbejde", ikke som et økonomisk incitament til at komme i arbejde, men som en regulær straf. De pågældende har netop ingen muligheder for at undgå virkningerne af de lave ydelser.

Et demokratisk problem oven i de økonomiske problemer.

Den netop udsendt afsluttende rapport fra forskergruppen bag Magtudredningen fremhæver, at den samlede politiske deltagelse formodentlig er så stor som nogensinde. Men det anføres også, at "Der findes også grupper, der ikke besidder de nødvendige ressourcer til at kunne handle politisk, hvis deres interesser bliver trådt for nær". Selv om magtudredningen ikke har omfattet de mest udsatte grupper, er det dog værd at fremhæve, at der i delundersøgelsen "Over Danmark - Under-Danmark" anføres følgende "Spidsformuleret kan man sige, at det er de økonomiske vilkår, som Folketinget beslutter for de marginaliserede grupper, der er den afgørende parameter for deres deltagelse i samfundslivet".

Selv om Rådet for Socialt Udsatte er sat i verden for at bidrage til at rette op på dette demokratiske underskud forudsætter en reel løsning herpå, at de udsatte grupper selv har det minimum af økonomiske ressourcer, der skal til for at være orienteret via fjernsyn, aviser osv., om hvad der foregår og for at kunne deltage i den demokratiske proces.

Konklusion.

De socialt udsatte grupper befinder sig alle i en vanskelig social situation, som i almindelighed skyldes et kompliceret samspil mellem mange personlige, familiemæssige og samfundsmæssige forhold. Men som det fremgår af CASA's undersøgelse er en del af de socialt udsatte i en særdeles vanskelig økonomisk situation, som især skyldes, at de sociale ydelser er af en utilstrækkelig størrelse til at sikre et anstændigt levestandard.

Dagpenge eller de nye satser for førtidspension giver i almindelighed mulighed for et rimeligt levestandard. Men den meget stor del af de socialt udsatte for hvem er kontanthjælpen det økonomiske grundlag for den daglige tilværelse har ikke mulighed for et rimeligt levestandard. Særligt for de unge 25 år er hjælpen på et meget lavt levestandard.

Inden for det seneste år er der gennemført nedskæringer, som i alt løber op i 720 mill. kr. årligt alene på kontanthjælpsområdet, og en del af disse har ramt de grupper, som Rådet beskæftiger sig med.

Flygtninge m.fl. falder i almindelighed uden for de grupper som Rådet beskæftiger sig med, men en lille gruppe af de socialt udsatte får nu hjælp efter reglerne om introduktionsydelse og starthjælp. Til disse ligger rådighedsbeløbet på et meget lavt levestandard.

I handlingsprogrammet "Det fælles ansvar" har regeringen udtalt at: "Regeringen er fast besluttet på at der skal ske et gennembrud i indsatsen, således at disse gruppers vilkår bliver forbedret ". Det hedder videre, at målet med Handlingsprogrammet er en samlet indsats der:

- Sikrer de svageste grupper en meningsfuld tilværelse
- Afspejler og respekterer de svagestes egen behov og ønsker
- Styrker deres muligheder for at indgå og bidrage til samfundets fællesskab

Rådet har svært ved at se at det seneste års politik på indkomstoverførselsområdet lever op til regeringens egne målsætninger.

Den politiske diskussion i forhold til indkomstoverførslerne også i forhold til de udsatte grupper har stort set udelukkende handlet om at forøge de økonomiske incitament, selv om det fremgår af undersøgelsen, at der for de udsatte er langt op til de økonomiske vilkår for de lavtlønnede og derfor er mere end rigelige økonomiske incitament. Og særlig set i forhold til de ikke-arbejdsmarkedspare giver en forøgelse af de økonomiske incitament ikke nogen mening.

Derimod har spørgsmålet om de økonomiske levestandard, som vi byder mennesker på bunden af det danske samfund ikke været en del af den politiske diskussion og er tilsyneladende slet ikke indgået i fastsættelsen af ydelsernes størrelse.

Forslag

Rådet forslår derfor følgende:

- at der straks gennemføres en forbedring af situationen for de skøns mæssigt ca 25.000 ikke-arbejdsmarkedsparete, som er i en fastlåst situation i forhold til arbejdsmarkedet
- at der iværksættes en grundig undersøgelse af, hvor meget man skal have til rådighed for at kunne klare sig på et anstændigt niveau, som giver mulighed for at deltage i det almindelige samfundsliv og bruge de demokratiske indflydelsesmuligheder
- at der derefter udarbejdes en officiel fattigdomsgrænse i Danmark, som præciserer, hvor meget man som minimum skal have til rådighed
- at de sociale ydelser derefter fastsættes, således at ingen sociale ydelser ligger under dette minimumsniveau

Notat
Sammenligninger af sociale ydelser

November 2003

Henning Hansen

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	5
2	Ydelsessatser 2003	7
3	Udviklingen i ydelsessatserne	9
4	Lovændringer	11
5	Beregningseksempler	13
	Bilag: Tabeller	23

1 Indledning

I løbet af de seneste år er der blevet vedtaget en række ændringer i sociale forsørgelsesydelse – især kontanthjælpen. Hensigten har været at give ydelsesmodtagerne et incitament til at blive selvforsørgede via et erhvervsmæssigt arbejde.

Hvis ydelsesmodtagerne får et erhvervsmæssigt arbejde til en normal aflønning, vil der ikke være noget problem. Men hvis det ikke lykkes, vil de ændrede ydelser få nogle økonomiske konsekvenser for rådighedsbeløb og levestandard.

I Danmark har vi ikke nogen officielle absolutte fattigdomsgrænser, således som det er tilfældet i en del andre lande. Den eneste fattigdomsgrænse, som officielt optræder i forhold til danske forhold, er EUs relative fattigdomsgrænse. Denne fattigdomsgrænse defineres som 50% eller 60% af medianindkomsten. I virkeligheden er det slet ikke et fattigdomsmål, men et ulighedsmål.

I stedet for en officiel fattigdomsgrænse har vi i Danmark nogle andre officielle økonomiske grænser, som man kan vælge at kalde for fattigdomsgrænser. Det gælder fx reglerne omkring fagedforretninger og gældsregler. Desuden er der nogle økonomiske minimumsgrænser hos de almennyttige boligselskaber ved indflytning.

En anden målestok findes hos Forbrugerinformation (tidligere Forbrugerstyrelsen), som har udarbejdet et standardbudget for et rimeligt, almindeligt forbrug i dagens Danmark. Budgettet er udarbejdet af en gruppe eksperter, som har skønnet, hvad der er rimeligt og almindeligt forbrug. Med udgangspunkt i dette standardbudget er der også udarbejdet et såkaldt discountbudget, som omfatter de samme varer, men købt i discountbutikker.

I den seneste udgave af Social Årsrapport 2002, som udgives af CASA og Socialpolitisk Forening, er der opstillet et slags minimumsbudget, som er kaldet basis-leveniveau. Basis-leveniveau angiver, hvad det koster at leve, når der alene er medtaget udgifter til madvarer, tøj, transport og dagligvarer.

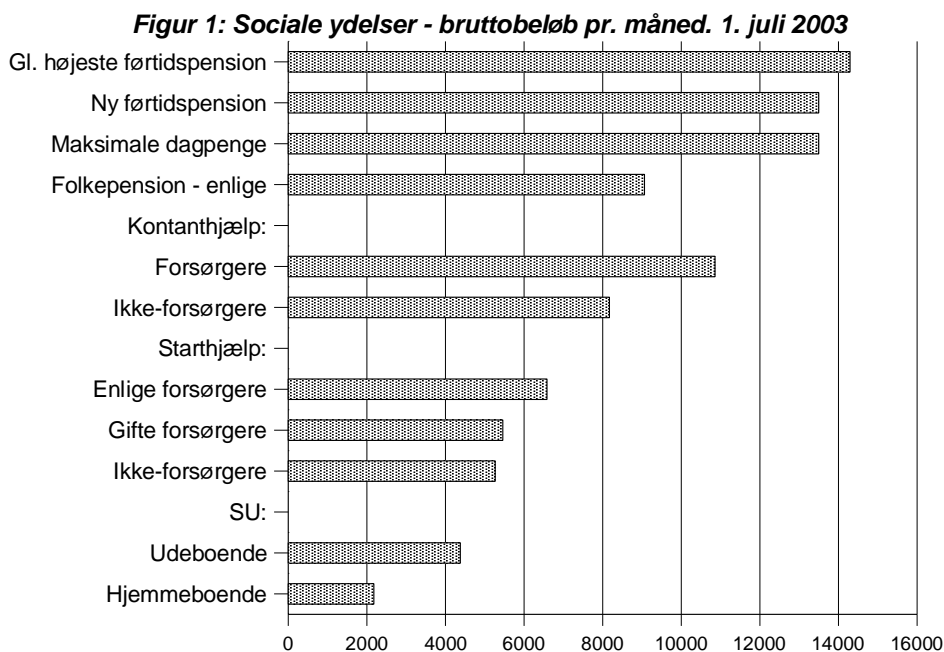
I dette notat har vi gennemført en række sammenligninger af de sociale ydelsesniveauer (kontanthjælp, introduktionsydelse, starthjælp, sygedagpenge, osv.) med en række mere eller mindre officielle “fattigdomsgrænser”.

De sociale ydelser kan også anskues i et tidsperspektiv, så man kan se, hvordan de har udviklet sig. Desuden kan der drages sammenligning med andre befolkningsgruppers indkomster og prisudviklingen. I disse analyser vil vi desuden opstille eksempler på husstande, fx enlige og par og børn osv., idet nogle af ydelserne er familie-/husstandsrelaterede. Familiebudgetterne er også baseret

på husstandstyper. Der eksisterer forskellige mere eller mindre “officielle” familietyper, som kan bruges til analyserne. Beskæftigelsesministeriet og Finansministeriet har brugt sådanne regneeksempler, og Økonomiministeriet har i mange år anvendt Lovmodellens familieeksempler.

2 Ydelsessatser 2003

I bilag 1 findes en bilagstabel med ydelsessatser for en række forskellige sociale forsørgelsesydelse pr. 1. juli 2003. Det viser, at der er meget store forskelle i ydelsessatserne. I figur 1 vises et udvalg af ydelser.

Den højeste ydelse er den højeste "gamle" førtidspension med et bruttobeløb på 14.300 kr. pr. måned, som stadig oppebæres af dem, der har fået den tildelt, før den nye lov trådte i kraft. Ifølge den nye lov om førtidspension kan en enlig førtidspensionist højst opnå en sats svarende til maksimale dagpenge.

Maksimal dagpenge er den næsthøjeste sats med ca. 13.500 kr. pr. måned. Dette ydelsesniveau går igen i flere andre satser, fx ny førtidspension og revalideringsydelse. Dimittendsatsen ligger lidt lavere – ca. 11.050 kr. pr. måned, og den nye ungesats er kun halvdelen af de maksimale dagpenge, dvs. 6.750 kr. pr. måned.

Folkepensionsbeløbet for enlige er en del lavere end de maksimale dagpenge. En enlig folkepensionist får ca. 9.050 kr. pr. måned, mens en gift eller samlevende folkepensionist får ca. 6.650 kr. pr. måned.

Kontanthjælp, introduktionsydelse og starthjælp skelner mellem forsørgere og ikke-forsørgere (Jf. aktivlovens §25 og integrationslovens §27). Kontanthjælp/introduktionsydelsen er dog på et noget højere niveau end starthjælpen. En forsørger på kontanthjælp får ca. 10.850 kr. pr. måned, og en ikke-forsørger får ca. 8.200 kr. pr. måned. En forsørger på starthjælp får ca. 6.600 kr. pr. måned og en ikke-forsørger får 5.250 kr. pr. måned.

Endelig viser figuren SU (Statens Uddannelsesstøtte – stipendium) for henholdsvis udeboende og hjemmeboende. Det er de laveste satser, og normalt betragter man ikke SU som en social ydelse. En udeboende studerende får ca. 4.400 kr. pr. måned, og en hjemmeboende får ca. 2.200 kr. pr. måned.

Som man kan se, er der ret store forskelle på ydelserne. Nogle ydelser afhænger af forsørgelsesmæssig situation, andre om man er gift/samlevende, og SU skelner mellem udeboende og hjemmeboende. Enkelte ydelser tager slet ikke hensyn til personens situation, fx dagpenge. Endelig skal det nævnes, at der foretages modregning i kontanthjælp/introduktionsydelse og starthjælp, hvis man har erhvervsindtægter, mens det ikke er tilfældet for fx folkepension.

3 Udviklingen i ydelsessatserne

De sociale ydelser bliver normalt reguleret en gang om året gennem en vedtagelse i Folketinget af en satsreguleringsprocent (i forhold til stigningen i arbejderes og funktionærers årsløn). Følgende tabel viser ændringerne i perioden 1999-2003 for nogle af de ydelser, hvor reglerne har været uændrede i denne periode.

	Procentvis ændring 1999-2003
Dagpenge (fuldtidsforsikrede)	+13%
Førtidspension (alle typer)	+13%
Kontanthjælp (alle typer)	+13%
Folkepension	+14%
SU-stipendium	+14%
Kontanthjælp	+14%
Årslønninger (privat og offentligt ansatte)	+16%
Forbrugerpriserne	+11%

Tabellen viser, at der er sket en ret ensartet udvikling i perioden 1999-2003 i de forskellige bruttobeløb for sociale ydelser – 13-14% stigning i alle ydelserne. Denne stigning skal sammenlignes med, at forbrugerpriserne er steget med 11%, hvilket giver en lille reel stigning i købekraften. Lønstigningerne ligger dog på et lidt højere niveau med ca. 16%.

De fleste sociale ydelser reguleres via satsreguleringen. Men satsreguleringen giver ikke fuld kompensation til ydelsesmodtagerne, hvis stigningen i årslønningerne er på mere end 2%. I det tilfælde afgives 0,3% af alle ydelserne i en pulje, som bruges til “foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet med henblik på forbedring af vilkårene for overførselsindkomstmottagere og svage grupper”.

4 Lovændringer

Siden slutningen af 2001 er der sket et par markante ændringer af de sociale ydelser, især kontanthjælpen. Desuden er der blevet indført en "starthjælp" til flygtninge og udlændinge.

Den væsentligste forskel mellem den nye starthjælp og den tidligere introduktionsydelse er: a) lavere satser, b) man skal nu have opholdt sig i Danmark i mindre end 7 år (ud af de sidste 8 år).

Desuden har Folketinget inden for det sidste år vedtaget to love, som især påvirker ydelserne for kontanthjælpsmodtagere, som har modtaget hjælp i 6 sammenhængende måneder. Desuden er beskæftigelsesfradraget ved ordinært arbejde blevet øget fra 11,50 kr. til 28 kr. pr. time for gifte kontanthjælpsmodtagere. Det betyder, at der kan ses bort fra 28 kr. pr. arbejdstime ved beregningen af den kontanthjælp, ægteparret er berettiget til. Endvidere er beskæftigelsestilægget på 11,50 kr. pr. time for personer i individuel jobtræning blevet afskaffet. Virkningerne af disse ændringer for forskellige husstande er dog ikke medtaget i de beregninger, der er foretaget nedenfor.

Den ene lov gælder nedsættelse af kontanthjælp. For ægtepar, hvor en eller begge har modtaget kontanthjælp i 6 sammenhængende måneder, nedsættes kontanthjælpen med 500 kr. om måneden pr. person (2002). Det er de ægtepar, hvor en eller begge modtager kontanthjælp efter bestemmelserne for personer over 25 år eller efter bestemmelserne for personer under 25 år, og som forsørger eget barn i hjemmet eller, kvinden er gravid og har passeret 12. svangerskabsuge. Perioden afbrydes, hvis begge ægtefæller ikke har modtaget kontanthjælp i en måned.

Er kontanthjælpsmodtageren gift med en person, der modtager starthjælp, introduktionsydelse, førtidspension eller folkepension, udgør nedsættelsen 500 kr. pr. måned for kontanthjælpsmodtageren. Denne ændring trådte i kraft den 1. januar 2003; dog er der en række overgangsbestemmelser.

Den anden lov gælder loft over kontanthjælp. Formålet med vedtagelsen af denne lov er at indføre et loft over kontanthjælpen, der skal sikre det økonomiske incitament for at tage arbejde. Det skal sikres ved, at en person altid har et større beløb til rådighed ved at arbejde end ved at modtage en kontanthjælpsydelse. Loven er vedtaget sammen med en række ændringer bl.a. i lov om aktiv socialpolitik.

Niveauet for loftet afhænger af, om modtageren er gift, samlevende eller enlig, og om modtageren er forsørger eller ej. Beregningen af loftet er baseret på både bruttobeløb og skattefrie beløb. De ydelser, som indgår under loftet, er: kontanthjælp, særlig støtte (§34) og boligstøtte efter lov om individuel boligstøtte.

Kontanthjælpsloftet er forskelligt for forskellige kontanthjælpstyper:

- Gifte og samlevende, der er forsørgere: 10.859 kr. pr. måned
- Gifte og samlevende, der ikke er forsørgere: 8.172 kr. pr. måned

- Enlige forsørgere: 13.546 kr. pr. måned (dagpengemaksimum)
- Enlige, ikke-forsørgere: 10.859 kr. pr. måned

Der er imidlertid et loft over, hvor meget kontanthjælpen kan nedsættes:

- Gifte – tilsammen: 1.948 kr. pr. måned
- Andre – pr. person: 1.290 kr. pr. måned

Loven om loft over kontanthjælp træder i kraft den 1. januar 2004.

Ifølge de nye love skal der være et loft over kontanthjælpen for personer, som har modtaget kontanthjælp i 6 måneder. Har de modtaget kontanthjælp efter de gældende regler i 6 måneder, skal der ske en nedsættelse af ydelsen. Argumentet er et yderligere økonomisk incitament til at ville søge og få et arbejde.

Fastsættelsen af loftet for enkelte familietyper er ikke begrundet i forholdene på arbejdsmarkedet, fx i form af mindsteløn, lønniveau og heller ikke i forhold til fx forsørgelsesudgifter (forbrugsudgifter). Der er fastsat nogle grænser, som "kredser" omkring maksimumdagpengene og nuværende kontanthjælpssatser. Forskellen mellem loft og summen af de ydelser, man har modtaget, svarer til den nedgang, der skal være i ydelsen pr. måned.

Der er fastsat en øvre grænse for, hvor meget ydelsen kan sættes ned, begrundet i, at den enkeltes levestandard ikke må falde alt for meget. Med hensyn til den konkrete fastsatte øvre grænse for nedsættelsen af ydelsen, er der dog ikke nogen begrundelse for størrelsen med reference til fx forbrugsudgifter, levestandard m.m.

Selve beregningen af rådighedskonsekvenserne af loftet og nedsættelse af kontanthjælpen kan være vanskelig. Selve loftet er en bruttobeløbsberegning altså ydelserne før skat. Den øvre grænse for nedsættelse er derimod angivet som et beløb efter skat (disponibelt beløb). Endelig er beregningen afhængig af boligudgiften, idet boligstøtten indgår i loftberegningen. Da boligstøtten er afhængig af mange forskellige faktorer bl.a. indkomsten, kan den ændre sig, når der bliver tale om en nedgang i ydelsen.

5 Beregningseksempler

I bilaget er der vist en række forskellige husstandstyper. For hver husstandstype er der beregnet tre beløb:

- Samlet indkomst, inkl. børnefamilieydelse og børnebidrag, men ekskl. boligstøtte
- Disponibel indkomst før betaling af bolig og børnepasning
- Rådighedsbeløb efter at have betalt bolig og børnepasning.

Den samlede indkomst er bruttobeløb, som der normalt skal betales skat og arbejdsmarkedsbidrag af. Desuden har vi valgt at inkludere børnefamilieydelse og børnebidrag i den samlede indkomst, selv om det er skattefrie ydelser. Det samlede indkomstbeløb ser man i virkeligheden aldrig. Det optræder højst på lønsedler og skatteopgørelser.

Den disponible indkomst er den samlede indkomst minus skat og arbejdsmarkedsbidrag. Det er det beløb, man får udbetalt af arbejdsgivere og offentlige myndigheder. Dertil skal lægges evt. børnefamilieydelse og børnebidrag.

Rådighedsbeløbet er den indkomst, der er til rådighed, når de (næsten) uundgåelige udgifter til bolig og børnepasning er betalt. Man kan diskutere, om man skal inddrage andre vigtige udgifter, fx kontingent til a-kasse og almindelig husstandsforsikring.

Beregningerne er udført for følgende husstandstyper:

- Enlig uden børn
- Enlig med 1 barn
- Par uden børn
- Par med 1 barn
- Par med 2 børn

Inden for de forskellige husstandstyper har vi beregnet eksempler på forskellige indkomstsituationer og sociale ydelser:

- LO-arbejder
- Lavtlønnet arbejder
- Dagpengemodtager
- Folkepensionist
- Kontanthjælpsmodtager (med og uden "loft")
- Starthjælp

I de tilfælde, hvor der er tale om par-husstande, har vi forudsat, at begge de voksne modtager samme indkomst eller social ydelse.

Beregningseksemplerne tager udgangspunkt i Økonomiministeriets lovmodel-familietyper. Vi har så vidt muligt brugt samme forudsætninger. Lovmodellens

familietyper indeholder imidlertid ikke kontanthjælp og starthjælp, som vi derfor selv har beregnet. Boligudgifterne har vi fastsat, så de svarer til realistiske eksempler, fx 3.500 kr. pr. måned for et par uden børn og 4.000 kr. for et par med 1 og 2 børn. Børnehaveudgiften er sat til 1.500 kr. pr. måned.

Vi har inddraget nogle særlige grænser for disponible indkomster og rådighedsbeløb. Grænserne for disponible indkomster er EUs fattigdomsdefinitioner:

- 50%-grænsen. Fattige er de husstande, der har en disponibel indkomst på mindre end 50% af medianindkomsten pr. personenhed
- 60%-grænsen. Svarer til ovenstående EUs fattigdomsmål, hvor man har fastlagt en 60%-grænse.

I vores beregninger har vi brugt den mediangrænse, som er beregnet af Økonomiministeriet i rapporten "Familier og indkomster", April 1999 (metode 2). Beløbet er korrigeret med udviklingen i dagpengesatsen.

Vi har også inddraget nogle grænser for rådighedsbeløbet. Disse grænser er baseret på såkaldte ekspertbaserede husholdningsbudgetter.

- Husholdningsbudget – Forbrugerinformationen. Budgettet er fra 2000, men korrigeret med forbrugerprisindekset
- Et discountbudget udregnet af Forbrugerinformationen på basis af husholdningsbudgettet
- Basisleveniveau – Social Årsrapport 2002. Basisleveniveau angiver udgifter til madvarer, tøj, transport, dagligvarer og personlig hygiejne.

Forbrugerinformationens husholdningsbudget (tidligere standardbudget) angiver, hvad det koster at have et rimeligt almindeligt forbrug. Husholdningsbudgettet er konstrueret ved hjælp af et udvalg af varer og tjenester. Ekspertes inden for forskellige forbrugsområder har efter nærmere definerede kriterier og forudsætninger udvalgt, hvilke varer og tjenester der repræsenterer et rimeligt forbrug. Det er udgifterne til disse varer og tjenester, der angiver det rimelige forbrug. Forbrugsposterne omfatter:

- Mad- og drikkevarer
- Beklædning (sko og tøj)
- Personlig hygiejne
- Leg og fritid
- Transport
- Dagligvarer i husholdningen
- Varige forbrugsgoder

Derudover er dagpasning af børn med i budgettet. Dette beløb indgår ikke i nedenstående beregninger, da der er taget højde for udgifter til daginstitution. Forbrugerinformationens husholdningsbudget er angivet i normalpriser. Der er dog også udarbejdet et budget baseret på indkøb i discountbutikker – et discounthusholdningsbudget.

Med henblik på sammenligning med mere kvalitative fattigdomsgrænser har "Social Årsrapport 2002" udviklet et basisleveniveau. Det er baseret på husholdningsbudgettets budgetposter, men omfatter ikke udgifter til fritidsinteresser (leg og fritid) og ikke varige forbrugsgoder. Basisbudgettet giver ikke plads for nogen form for opsparing og heller ikke plads for udgifter til reparationer og vedligeholdelse. Hvis man kun har dette beløb til rådighed, betyder det, at man kun har råd til det daglige forbrug, men ikke noget ekstra til fx cigaretter, fritidsinteresser, biograffure eller andre fornøjelser, telefon m.m. Der er heller ikke råd til reparationer og vedligeholdelse af de eventuelle materielle goder man har, fx fjernsyn, radio, køleskab m.v. Der er ingen forsikring til at dække skader.

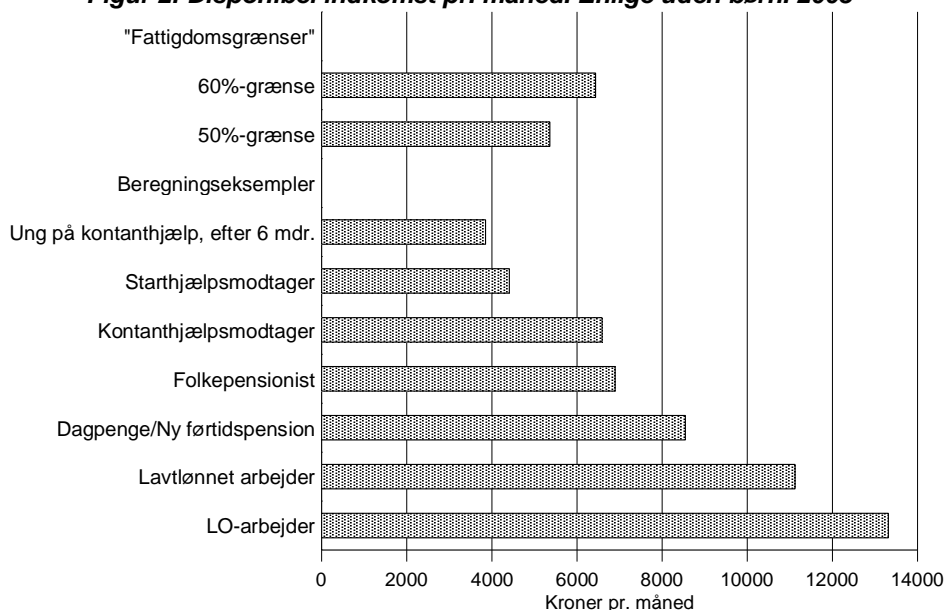
Endelig skal det nævnes, at der heller ikke er penge til etablering, fx møbler og diverse husgeråd, som asylsøgere og hjemløse har brug for, når de skal etablere et hjem.

I det følgende vises figurer med disponible indkomster og rådighedsbeløb for nogle udvalgte familietyper, så man kan se forskellene i leveniveau. Vi sammenligner desuden med EUs "fattigdomsgrænser" på 50% og 60% af medianindkomsten og Forbureauets husholdningsbudgetter. De mere detaljerede beregninger findes i bilag 3.

Enlige uden børn

Den første figur viser den disponible indkomst blandt enlige uden børn. Der er en klar forskel på den disponible indkomst blandt de erhvervsaktive personer og de personer, der modtager sociale ydelser. En kontanthjælpsmodtager har "kun" halvdelen af en LO-arbejder. I bunden ligger starthjælpen til udlændinge med kun 4.400 kr. pr. måned i disponibel indkomst og unge udeboende efter 6 måneder på kontanthjælp med 3.850 kr. Heraf skal vedkommende så betale bolig, transport, osv.

Figur 2: Disponibel indkomst pr. måned. Enlige uden børn. 2003

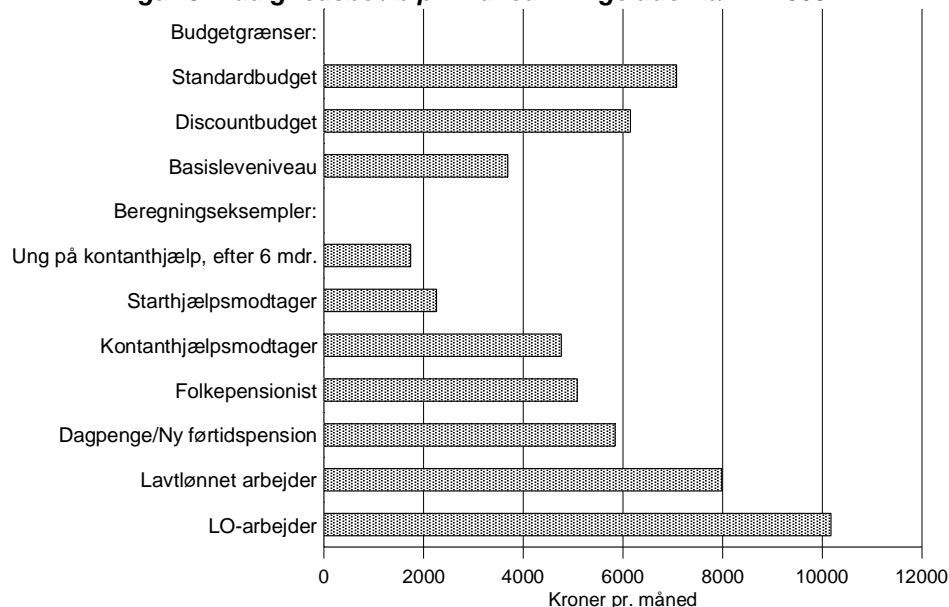
Hvis vi sammenligner den disponible indkomst med EUs "fattigdomsgrænser" på 50% og 60% af medianindkomsten, så kan man se, at starthjælpsmodtagerne og de unge efter 6 måneder på kontanthjælp ligger lavere end 50%-grænsen.

Kontanthjælpsmodtagerne og folkepensionisterne ligger næsten på niveau med 60%-grænsen. Derimod ligger dagpengemodtagere og lavtlønnede en del over 60%-grænsen.

I februar 2003 modtog nogle folkepensionister en særlig "ældrecheck" på maks. 5.000 kr., hvis de havde lave indtægter og en lille likvid formue. Det var et engangsbeløb i forbindelse med finansloven for 2003. Denne særlige ældrecheck er ikke medregnet i figuren, fordi det er et engangsbeløb.

I næste figur vises det såkaldte rådighedsbeløb pr. måned. Forskellen på den disponible indkomst og rådighedsbeløbet er, at boligudgiften er fratrukket i rådighedsbeløbet. Vi har forudsat en boligudgift for en enlig uden børn på 3.140 kr.

Figur 3: Rådighedsbeløb pr. måned. Enlige uden børn. 2003

Denne figur viser samme mønster, som den forrige figur. De erhvervsaktive har det højeste rådighedsbeløb på ca. 10.000 kr. pr. måned, og de unge efter 6 måneder på kontanthjælp har det laveste på ca. 1.750 kr. Starthjælpsmodtagerne ligger også meget lavt med 2.200 kr.

Det mest interessante er imidlertid, at i sammenligning med de tre opstillede budgetgrænser, så ligger starthjælpsmodtagerne under alle tre budgetgrænser. Det samme gør de unge udeboende efter 6 måneder på kontanthjælp.

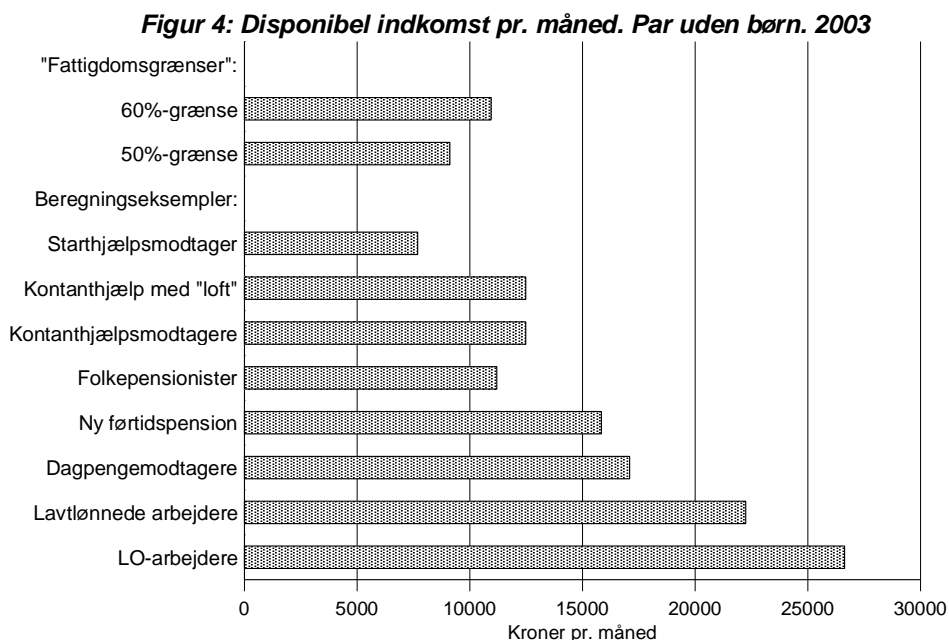
Kontanthjælpsmodtagere og folkepensionister ligger begge højere end "basisleveniveauet", men samtidig ligger de lavere end "standardbudgettet" og "discountbudgettet".

Dagpengemodtagernes rådighedsbeløb ligger stort set på linje på "discountbudgettet", men under "standardbudgettet".

I figuren er det kun LO-arbejderen og den lavtlønnede, der har rådighedsbeløb, der er højere end "standardbudgettet".

Par uden børn

Den anden familietype, vi har undersøgt, er parfamilierne uden børn. Følgende figur viser den månedlige disponible indkomst.

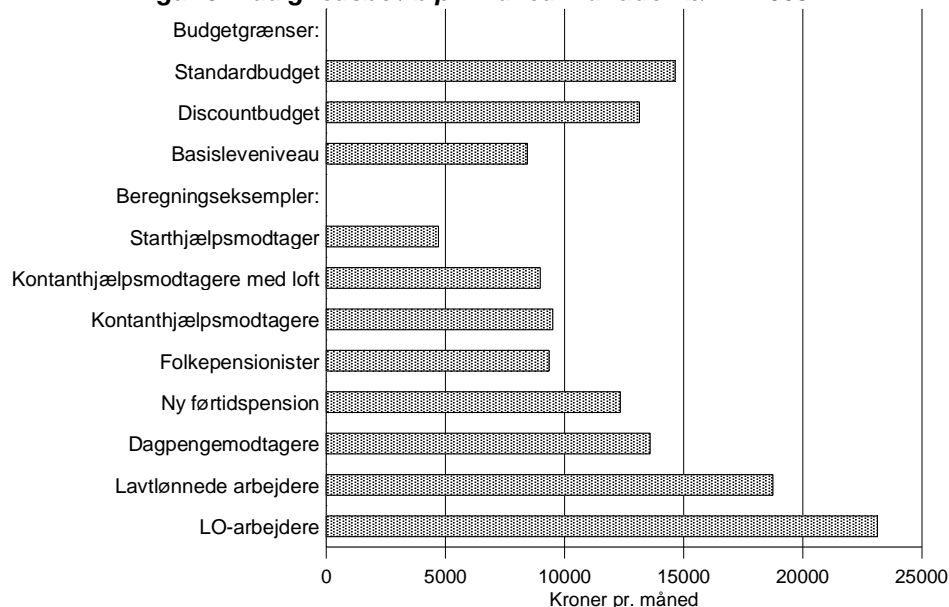
Figuren viser, at LO-arbejdere, lavtlønnede og dagpengemodtagere alle har disponible indkomster, der ligger godt og vel over begge "fattigdomsgrænser". Men kontanthjælpsmodtagere og folkepensionister ligger noget lavere, og deres disponible indkomst ligger næsten på linie med 60%-fattigdomsgrænsen. Det skal dog nævnes, at en stor del af folkepensionisterne har supplerende indtægter, som betyder at de vil ligge over 60%-grænsen.

Vi har valgt at medregne eksemplet med loft over kontanthjælpen, som først træder i kraft i 2004. I vores eksempel betyder loftet over kontanthjælpen ikke noget for den disponible indkomst, fordi vi har valgt at holde boligsikringen og det særlige §34-tillæg til kontanthjælpen uden for denne beregning.

Endelig kan vi konstatere, at starthjælpen ligger lavere end begge "fattigdomsgrænserne".

Næste figur viser rådighedsbeløbet for par uden børn. Vi har fastsat boligudgiften til 3.500 kr. pr. måned.

Figur 5: Rådighedsbeløb pr. måned. Par uden børn. 2003

Figuren viser, at LO-arbejderne og de lavtlønnede arbejdere har rådighedsbeløb, som ligger så højt, at begge typer kan leve for standardbudgettet.

Dagpengemodtagerne har derimod et rådighedsbeløb, der er så lavt, at de lige akkurat kan leve for discountbudgettet. Derimod kan de ikke leve for standardbudgettet.

Folkepensionister og kontanthjælpsmodtagere har alle så lavt et rådighedsbeløb, at de ikke kan leve for hverken standardbudgettet eller discountbudgettet. Deres rådighedsbeløb ligger derimod på niveau med "basisleveniveauet". Det skal dog nævnes, at mange folkepensionister har supplerende indkomster. Desuden fik folkepensionisterne den særlige ældrecheck i 2003 på maks. 5.000 kr. pr. person, hvilket betyder en økonomisk forbedring for folkepensionister med lave indkomster og lave likvide formuer i 2003. Beløbet er ikke indregnet i figuren, da der er tale om et engangsbeløb.

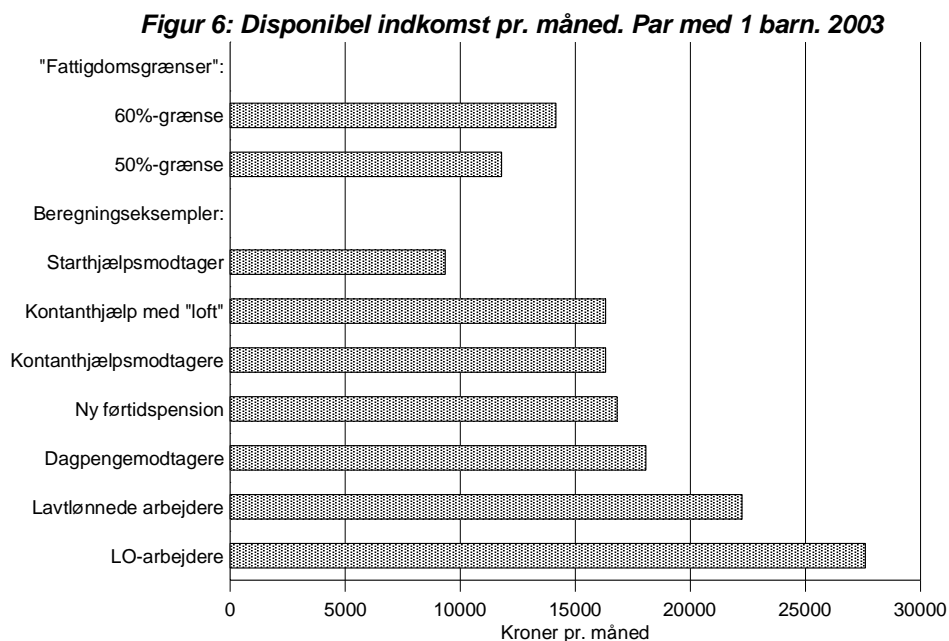
Starthjælpsens rådighedsbeløb ligger under "basisleveniveauet".

Når vi ser nærmere på kontanthjælpsmodtagerne, så bliver rådighedsbeløbet reduceret, når der kommer loft over kontanthjælpen. I dette konkrete eksempel vil de miste deres boligsikring på 525 kr. pr. måned. Hvis deres boligudgifter havde været endnu højere, ville de miste endnu mere i rådighedsbeløb.

Familier med børn

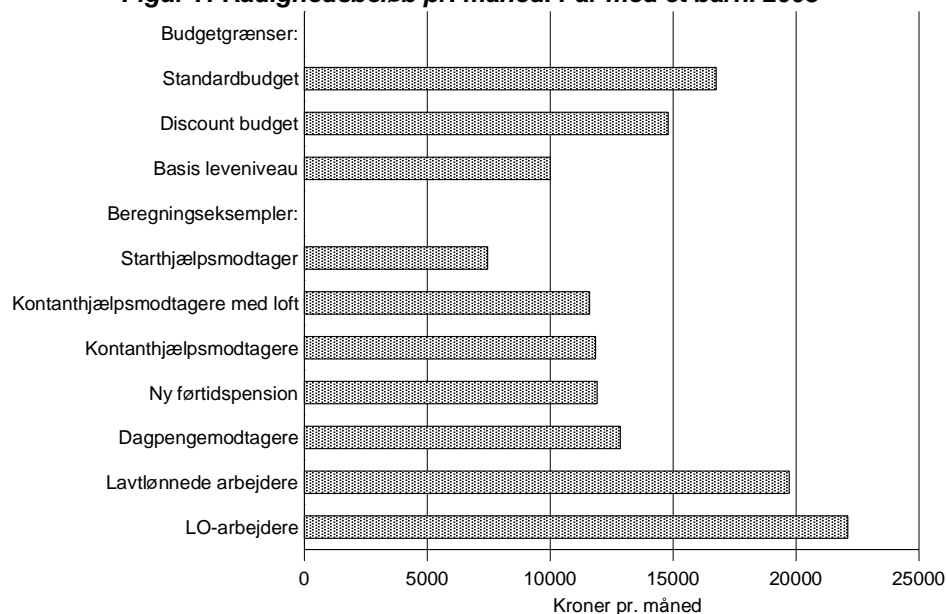
Familier med børn adskiller sig mest ved, at de modtager børnefamilieydelse og/eller børnebidrag, ligesom de også har mere fordelagtige boligsikringsregler.

Vi har her valgt at vise par med et barn i alderen 3-6 år, som går i børnehave, som bor i en lejet lejlighed med en månedlig boligudgift på 4.000 kr. om måneden. Børnehaven koster 1.500 kr. om måneden. Den disponible indkomst for familier med børn ligger højere end familier uden børn, fordi de modtager børnefamilieydelse, som er en skattefri ydelse.

Figuren med disponible indkomst viser meget klart, at alle eksemplerne har disponible indkomster over EUs "fattigdomsgrænser", bortset fra starthjælpsfamilien. Det gælder også for kontanthjælpsmodtagerne, uanset om der er loft over kontanthjælpen.

Figur 7: Rådighedsbeløb pr. måned. Par med et barn. 2003

Rådighedsbeløbet for par med et barn viser, at det kun er de erhvervsaktive parfamilier, der kan leve for standardbudgettet. Dagpengemodtagerne kan knap nok leve for discountbudgettet.

Kontanthjælpsmodtagernes rådighedsbeløb ligger under discountbudgettet. Der er kun nogle få hundrede kroners forskel mellem kontanthjælpsmodtagere med og uden loft over kontanthjælpen. Det handler om, at boligsikringen bliver reduceret med ca. 250 kr. om måneden.

Endelig skal det nævnes, at familier på starthjælp har så lavt et rådighedsbeløb, at de ikke en gang kan leve på "basisleveniveau".

Vi har her vist regneeksemplerne for et par med et barn. Billedet ville være nogenlunde det samme, hvis vi havde vist figurene for familier med to børn. Der er dog den forskel, at parfamilier med 2 børn mister ca. 650 kr. pr. måned i kontanthjælp, hvis de kommer ind under reglerne for loft over kontanthjælpen.

Hvis man vil se mere detaljerede eksempler på disponible indkomster og rådighedsbeløb for forskellige familiertyper, henvises til bilag 3.

Bilag 1

Satser 1. januar 2003. Bruttobeløb

	Kr. pr. måned	Kr. pr. år
Dagpenge:		
Dagpenge (fuldtid)	13.498	161.980
Dagpenge (dimittend)	11.068	132.816
Dagpenge (ungesats=50%)	6.749	80.988
Kontanthjælp:		
Forsørgere	10.859	130.308
Ikke-forsørgere	8.172	98.064
Unge – udeboende	5.266	63.192
Unge – udeboende (over 6/9 måneder)	4.379	52.548
Unge – hjemmeboende	2.542	30.504
Unge – hjemmeboende (over 6/9 måneder)	2.177	26.124
Starthjælp:		
Enlige forsørgere over 25 år	6.583	78.996
Enlige over 25 år (ikke-forsørgere)	5.266	63.192
Gift/samlevende forsørgere over 25 år	5.458	65.496
Gift/samlevende over 25 år (ikke-forsørgere)	4.366	52.392
Unge – udeboende	4.366	52.392
Unge – hjemmeboende	2.170	26.040
Revalidering:		
Revalideringsydelse	13.546	162.552
Efterløn:		
Efterløn (100%)	13.498	161.980
Efterløn (91%)	12.276	147.312
Efterløn (82%)	11.068	132.816
Fleksydelse:		
Fleksydelse	12.276	147.312
SU:		
Stipendium – udeboende	4.379	52.548
Stipendium – hjemmeboende	2.177	26.124

Satser 1. januar 2003. Bruttobeløb

Ny førtidspension:		
Enlige	13.503	162.036
Andre	11.477	137.724
"Gammel" førtidspension – enlige:		
Højeste	14.294	171.528
Mellemste	11.261	135.132
Forhøjet almindelig	10.213	122.556
Almindelig	9.064	108.768
Folkepension:		
Reelt enlige	9.064	108.768
Andre	6.639	79.668

Kilde: Jurainformation: Aktuelle beløb og statistik – 1. juni 2003

Bilag 2

Udviklingen i udvalgte satser. 1999-2003

	1999	2003	Procent- ændring
Kontanthjælp:			
Forsørgere	9.559	10.859	+13,6%
Ikke-forsørgere	7.180	8.172	+13,8%
Unge – udeboende	4.606	5.266	+14,3%
Dagpenge:			
Fuldtidsforsikrede	11.960	13.498	+12,9%
Dimittend	9.815	11.068	+12,8%
Førtidspension/enlige:			
Højeste	12.604	14.294	+13,4%
Mellemste	9.917	11.261	+13,6%
Forhøjet	8.987	10.213	+13,6%
Almindelig	7.970	9.064	+13,7%
Folkepension:			
Reelt enlige	7.970	9.064	+13,7%
Andre	5.791	6.639	+14,6%
SU-stipendium:			
Udeboende	3.775	4.379	+16,0%
Hjemmeboende	1.906	2.177	+14,2%
Priser og lønninger:			
Forbrugerpriser			+10,9%
Timefortjeneste i privat sektor ..			+16,8%
Løn til kommunalt ansatte			+11,4%
Løn til statsansatte			+17,3%

Kilde: Jurainformation: Aktuelle beløb og statistik – 1. januar 1999 og 1. januar 2003 samt Danmarks Statistiks Statistikbank

Bilag 3

Tabel 1: Indkomster pr. måned blandt enlige uden børn. 2003

	Samlet indkomst	Disponibel indkomst før faste udgifter	Rådighedsbeløb efter faste udgifter
LO-arbejder	23.929	13.314	10.174
Lavtlønnet arbejder	16.855	11.122	7.982
Dagpenge/Ny førtidspension .	13.677	8.545	5.842
Folkepensionist	9.254	6.896	5.082
Kontanthjælp	8.172	6.588	4.762
Ung på kontanthj., efter 6 mdr.	4.379	3.850	1.740
Starthjælp	5.266	4.409	2.259
"Fattigdomsgrænser":			
50%-fattigdomsgrænsen		5.362	
60%-fattigdomsgrænsen		6.435	
Budgetgrænser ¹⁾ :			
Standardbudgettet			7.075
Discountbudget			6.150
Basislevniveau			3.690

Bor til leje – boligudgift 3.140 kr. pr. måned

¹⁾ Udregnet for 30-49 årige

Kilde: Økonoministeriet: "Familier og indkomster", april 1999

Finansministeriet: "Fordeling og incitament", 2002

Jurainformation: "Aktuelle beløb", 1. juli 2003

Forsikringsoplysningen: "Sociale ydelser. Hvem, hvad og hvornår?", 1. januar 2003

Tabel 2: Indkomster pr. måned blandt enlige med 1 barn (3-6 år). 2003

	Samlet indkomst*	Disponibel indkomst før faste udgifter	Rådighedsbeløb efter faste udgifter
LO-arbejder	26.550	15.935	11.445
Lavlønnet arbejder	19.473	13.742	10.462
Dagpenge/Ny førtidspension	16.295	11.165	8.715
Kontanthjælp	13.480	10.470	8.800
Starthjælp	9.205	7.861	6.738
"Fattigdomsgrænser":			
50%-fattigdomsgrænsen		8.043	
60%-fattigdomsgrænsen		9.652	
Budgetgrænser ¹⁾ :			
Standardbudgettet			9.090
Discountbudget			7.830
Basisleveniveau			5.140

Bor til leje – boligudgift 3.500 kr. pr. måned og 1.500 kr. til børnehave. Fratrasket boligsikring og friplads. * Inkl. børnetilskud, børnebidrag og børnefamilieydelse

¹⁾ Udregnet for 30-49 årige

Kilde: Økonoministeriet: "Familier og indkomster", april 1999

Finansministeriet: "Fordeling og incitamerter", 2002

Jurainformation: "Aktuelle beløb", 1. juli 2003

Forsikringsoplysningen: "Sociale ydelser. Hvem, hvad og hvornår?", 1. januar 2003

Tabel 3: Indkomster pr. måned blandt par uden børn. 2003

	Samlet indkomst	Disponibel indkomst før faste udgifter	Rådighedsbeløb efter faste udgifter
2 x LO-arbejdere	47.858	26.628	23.128
2 x Lavtlønnede	33.710	22.243	18.743
2 x Dagpengemodtagere	27.354	17.090	13.590
2 x Ny førtidspension . . .	22.954	15.840	12.340
2 x Folkepensionist	14.535	11.198	9.350
2 x Kontanthjælp	16.344	12.480	9.505
2 x Kontanthjælp m. "loft"	16.344	12.480	8.980
2 x Starthjælp	8.732	7.684	4.709
"Fattigdomsgrænser":			
50%-fattigdomsgrænsen		9.115	
60%-fattigdomsgrænsen		10.940	
Budgetgrænser¹⁾:			
Standardbudgettet			14.640
Discountbudget			13.140
Basisleveniveau			8.440

Bor til leje. Boligudgift 3.500 kr. pr. måned

¹⁾ Udregnet for 30-49 årige

Kilde: Økonoministeriet: "Familier og indkomster", april 1999

Finansministeriet: "Fordeling og incitament", 2002

Jurainformation: "Aktuelle beløb", 1. juli 2003

Forsikringsoplysningen: "Sociale ydelser. Hvem, hvad og hvornår?", 1. januar 2003

Tabel 4: Indkomster pr. måned blandt par med 1 barn (3-6 år). 2003

	Samlet indkomst*	Disponibel indkomst før faste udgifter	Rådighedsbeløb efter faste udgifter
2 x LO-arbejdere	48.833	27.603	22.103
2 x Lavtlønnede	34.685	22.218	19.718
2 x Dagpengemodtagere . . .	28.329	18.065	12.850
2 x Ny førtidspension	23.929	16.815	11.905
2 x Kontanthjælp	22.285	16.315	11.842
2 x Kontanthjælp med loft . . .	22.285	16.315	11.599
2 x Starthjælp	10.799	9.347	7.452
"Fattigdomsgrænser":			
50%-grænsen		11.795	
60%-grænsen		14.155	
Budgetgrænser ¹⁾ :			
Standardbudgettet			16.750
Discountbudget			14.800
Basisleveniveau			10.000

Bor til leje. Boligudgift 4.000 kr. pr. måned og 1.500 kr. i børnehaveudgift. Fratrullet boligsikring og friplads. * inkl. børnefamilieydelse.

¹⁾ Udregnet for 30-49 årige

Kilde: Økonoministeriet: "Familier og indkomster", april 1999

Finansministeriet: "Fordeling og incitament", 2002

Jurainformation: "Aktuelle beløb", 1. juli 2003

Forsikringsoplysningen: "Sociale ydelser. Hvem, hvad og hvornår?", 1. januar 2003

Tabel 5: Indkomster blandt par med 2 børn. 2003

	Samlet indkomst*	Disponibel indkomst før faste udgifter	Rådighedsbeløb efter faste udgifter
2 x LO-arbejdere	49.808	28.578	23.078
2 x Lavtlønnede	35.660	23.193	20.693
2 x Dagpengemodtagere	29.304	19.040	12.610
2 x Ny førtidspension	24.904	17.780	12.354
2 x Kontanthjælp	23.260	17.290	12.324
2 x Kontanthjælp med loft . . .	23.260	17.290	11.670
2 x Starthjælp	11.774	10.322	8.694
Indkomstgrænser:			
50%-grænsen		14.475	
60%-grænsen		17.375	
Budgetgrænser ¹⁾ :			
Standardbudgettet			20.650
Discountbudget			16.900
Basisleveniveau			10.312

Bor til leje. Boligudgift 4.000 kr. pr. måned og 3.000 kr. i børnehaveudgift. Fratrullet boligforsikring og friplads.* Inkl. børnefamilieydelse.

¹⁾ Udregnet for 30-49 årige

Kilde: Økonoministeriet: "Familier og indkomster", april 1999

Finansministeriet: "Fordeling og incitament", 2002

Jurainformation: "Aktuelle beløb", 1. juli 2003

Forsikringsoplysningen: "Sociale ydelser. Hvem, hvad og hvornår?", 1. januar 2003

